

Guía Docente

Datos Identificativos					2022/23
Asignatura (*)	Definicións e indicadores de acollida, instalación e integración		Código	615472201	
Titulación	Mestrado Universitario en Migracións Internacionais: Investigación, Políticas Migratorias e Mediación Intercultural				
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	2	
Idioma	Castelán				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Socioloxía e Ciencias da Comunicación				
Coordinación		Correo electrónico			
Profesorado		Correo electrónico			
Web	www.esomi.es				
Descrición xeral	Nesta materia analizaranse os procesos de integración e exclusión social e laboral da poboación inmigrante en España. O obxectivo principal é aprender a operacionalizar os conceptos de integración e exclusión así como a construción de indicadores que permitan a súa medición. Os obxectivos máis específicos son os seguintes: - Alcanzar un coñecemento avanzado e crítico sobre as principais teorías e debates académicos actuais arredor dos procesos de integración da poboación inmigrante. - Coñecer as dimensións da integración no modelo migratorio español. En concreto, farase referencia ao status xurídico, ao acceso á nacionalidade e á inserción no mercado laboral. - Aplicar as fontes de datos pertinentes para a construción dos indicadores de integración.				

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título
A3	Relativizar e valorar o impacto das migracións internacionais nas sociedades de orixe e destino en función do cambio social que xeran, dos intereses en xogo, e da construción social das identidades culturais
A6	Dominar as principais fontes de documentación estatística e bibliográfica que lle permita manterse informado e iniciar e programar estudos exploratorios sobre temáticas relacionadas coas migracións internacionais
A7	Coñecer as virtudes e as limitacións das principais fontes e indicadores estatísticos para a descrición dos movementos migratorios en distintos contextos territoriais e na súa evolución temporal
A9	Manexar os conceptos fundamentais no estudo das migracións internacionais
A11	Ter suficiente capacidade de abstracción para presentar o fenómeno migratorio dende unha perspectiva macro-sociolóxica e na súa relación máis ampla coa estrutura social e o mercado de traballo
B1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
B8	Comunicarse de xeito efectivo nun ámbito de traballo
B10	Traballar de forma colaboradora
B12	Capacidade para interpretar, seleccionar e valorar conceptos adquiridos noutras disciplinas do ámbito social
B13	Capacidade para a aprendizaxe de novos métodos e teorías, que doten dunha gran versatilidade para adaptarse a novas situacións
B15	Capacidade para resolver problemas con iniciativa, toma de decisións, creatividade, razoamento crítico e de comunicar e transmitir coñecementos, habilidades e destrezas

C1	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C5	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título	
Identificar as coiunturas sociais, políticas e económicas que mitigan ou enfatizan os procesos de integración e exclusión da poboación migrante.	AM3 AM9 AM11	BM3 BM12 BM13	CM1
Elaborar indicadores estadísticos para a medición de procesos de integración e exclusión da poboación migrante	AM6 AM7	BM1 BM15	CM1 CM5
Evaluar políticas públicas orientadas á favorecer a integración do colectivo migrante.	AM3 AM9 AM11	BM3 BM8 BM10 BM12 BM15	CM1 CM5

Contidos	
Temas	Subtemas
TEMA 1.- As dimensións da exclusión no modelo migratorio español	1.1.- O arraigo social como vía para a integración. 1.2.- As exclusións na política de retorno voluntario.
TEMA 2.- Indicadores de expulsión e integración.	2.1.- Debate académico en torno ao concepto de integración. 2.2.- Elementos que inciden na integración do colectivo inmigrante. 2.3.- Políticas de integración en España. A súa posición no contexto europeo.
TEMA 3.- Los riesgos de exclusión no mercado laboral.	3.1.- A inserción no mercado laboral e o otorgamento de derechos sociais. 3.2.- Fontes de datos para o estudo da inserción laboral da poboación inmigrante. 3.3.- A Enquisa de Poboación Activa y as Altas Laborais á Seguridade Social (diferencias metodolóxicas de ambas fontes).

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Proba de ensaio	A3 A6 A7 A9 A11 B1 B3 B8 B10 B12 B13 B15 C1 C5	0	0	0
Atención personalizada		50	0	50

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Proba de ensaio	Proba escrita sobre a utilización das entrevistas en profundidade na análise das migracións internacionais. Este ensaio é o que se utilizará para a avaliación da materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

Proba de ensaio	Nos talleres, sempre que o alumno requírao, a profesora irá explicarlle con detalle as funcionalidades do programa informático utilizado ou a forma na que deben realizarse os exercicios indicados.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Proba de ensaio	A3 A6 A7 A9 A11 B1 B3 B8 B10 B12 B13 B15 C1 C5	Consistirá na realización dun traballo que analice algún aspecto concreto da integración ou da exclusión social da poboación estranxeira. Trataríase dun traballo teórico pero no que se poden incluír datos estatísticos (como os tratados nas clases ou calculados nas prácticas). A extensión máxima é de 4.000 palabras en letra Estafes New Roman a 12 puntos. A temática deste traballo sería: Cambios no modelo migratorio español no últimos cinco anos e o seu impacto sobre a integración deste colectivo. Para iso débense seguir os textos aconsellados na bibliografía e que aparecen como lecturas en cada un dos temas do programa. Para o alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, acordarase ao inicio do curso un calendario específico de titorías compatible coa súa dedicación	100

Observacións avaliación

Fontes de información

Bibliografía básica

BIBLIOGRAFÍA OBLIGATORIA CACHÓN, L. (2008), ¿La integración de y con los inmigrantes en España: debates teóricos, políticas y diversidad territorial?, *Política y Sociedad*, 45(1): 205-235. LAPARRA, M. y LIZARRONDO, A. (2009), ¿Las políticas de integración social de inmigrantes en España?, en IZQUIERDO, A. (coord.), *El modelo de inmigración y los riesgos de exclusión*, Madrid, Fundación FOESSA: 291-324. BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA Aja, E.; Arango, J.; Oliver, J. (dir.), *Inmigración y crisis económica. Impactos actuales y perspectivas de futuro*, Barcelona, Edicions Bellaterra. Aparicio, R. y A. Tornos (2002), *El Estado de Bienestar y la Inmigración en España*, Madrid, IMSERSO. Aubarell (dir.), *Perspectivas de la inmigración en España*, Icaria, Barcelona: 177-204. Bartolomé, M. y Cabrera, F., (2003), ¿Sociedad multicultural y ciudadanía: hacia una sociedad y ciudadanía interculturales? en *Ciudadanía y Educación*, Revista de Educación, nº extraordinario, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte: 33-56. Bauböck, R., (1994), *Transnational Citizenship: Membership and Rights in International Migration*, Aldershot, Warwick. Bauman, Z., (2003), ¿Exclusión social y multiculturalismo? en *Claves de Razón Práctica*, nº 137: 4-13. Cachón, L., (2004), ¿Integración de los inmigrantes a través del trabajo? en *Documentación Social*, nº 132, enero-marzo: 97-120. Cortés, L., Menéndez, Mª V. y Navarrete, J., (2004), ¿La vivienda como factor de integración social en los inmigrantes? en *Documentación Social*, nº 132, enero-marzo: 97-120. Dörr, S. & Faist, Th., (1997), ¿Institutional conditions for the integration of immigrants in welfare states: A comparison of the literature on Germany, France, Great Britain, and the Netherlands? en *European Journal of Political Research*, Vol. 31, (4): 401-426. Esping-Andersen, G. (1990), *Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge, Polity Press (edición castellano, 1993, *Los tres mundos del Estado del Bienestar*, Valencia, Alfons El Magnanim). Esping-Andersen, G. (1998), *The Social Foundations of Postindustrial Economies*, Oxford, University Press (edición castellano, 2000, *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*, Barcelona, Ariel). Garrido, L. y Toharia, L., (2004), ¿La situación laboral de los españoles y los extranjeros según la Encuesta de Población Activa? en *Economistas*, nº 99: 74-86. Garson, J. P. y Thoureau, C., (1999), ¿Typologie des migrations et analyse de l'intégration? en P. H. Dewitte (dir.), *Immigration et intégration. L'état des savoirs*, La Découverte, Paris: 15-31. Giménez, C., (2002), ¿El planteamiento intercultural y su relación con la ciudadanía y las políticas públicas? en *Seminario de Investigación por la Paz*, *La inmigración, una realidad en España*, Centro Pignatelli, Departamento de Cultura del Gobierno de Aragón, Zaragoza: 531-560. Herrera, E., (1994), ¿Reflexiones en torno al concepto de integración en la sociología de la inmigración? en *Papers (UAB)*, nº 43: 71-76. Laparra, M. (2008a), ¿Inmigración y política social en Europa?, *Italian Journal of Social Policy* (en prensa). Laparra, M. y A. Martínez (2008), ¿Las políticas de integración social de inmigrantes en España?, en IZQUIERDO, A. (coord.), *Irregularidad y el modelo migratorio español como palanca de exclusión social de los extranjeros (1985-2005)*, Madrid, Fundación FOESSA (en prensa). López Sala, A. M., (2000), ¿Inmigración, Ciudadanía y Derechos Liberales? en *Actas del II Congreso sobre la Inmigración en España. España y las migraciones internacionales en el cambio de siglo*, Universidad de Comillas, Madrid. Martínez, U., (1997), *La integración social de los inmigrantes extranjeros en España*, Fundación 1º de mayo, Trotta, Madrid. Navarro, V. (2002), *Bienestar insuficiente, democracia incompleta*, Madrid, Anagrama. Noya, F. J., (2003), ¿Inmigración, mercado de trabajo y Estado de Bienestar? en A. Izquierdo (dir.), *Inmigración: Mercado de trabajo y protección social en España*, Consejo Económico y Social, Madrid: 45-98. Oficina Económica del Presidente (2006), *Informe Económico, 1996-2006* (extraído en septiembre de 2007 de <http://www.la-moncloa.es/NR/rdonlyres/0A0CB2F0-97AB-4F7D-8915136-A678022AE/78630/INMIGRACIONYECONOMIAESPAÑOLA15noviembre.pdf>) Plewa, P. (2009), *Voluntary Return Programmes: Could they assuage the effects of the economic crisis?*, Working paper, 75, Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford. Portes, A. y Böröck, J., (1998), ¿Migración contemporánea. Perspectivas teóricas sobre sus determinantes y sus modalidades de incorporación? en G. Malgesini (comp.), *Cruzando fronteras*, Hogar del Empleado, Icaria, Madrid: 43-73. Pumares, P., (2003), ¿La inmigración en España: perspectivas desde el territorio? en G. Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración (2007), *Plan estratégico de ciudadanía e integración (2007-2010)*, Subdirección General de Información Administrativa y Publicaciones, Madrid (extraído en septiembre de 2008 de la http://www.aulaintercultural.org/IMG/pdf/plan_estrategico.pdf). Zapata-Barrero, R., (2004a), *Multiculturalidad e inmigración*, Síntesis, Madrid.

Bibliografía complementaria	

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías